

پژوهشگاه قوه قضائیه
پژوهشکده حقوق خصوصی

نژارش پژوهشی
مروری بر تجارب برخی از کشورها
در اصلاحات قضایی

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور : گزارش پژوهشی مروری بر تجارب برخی از کشورها در اصلاحات قضایی/تهیه و تنظیم پژوهشکده حقوق خصوصی.

مشخصات نشر : تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۷۳ص.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۶-۹۲-۵

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : اجرای عدالت

موضوع : حکومت قانون

موضوع : اصلاحات حقوقی

موضوع : ادگاهها

موضوع : قاضیان

موضوع : حقوق تطبیقی

شناسه افزوده : پژوهشگاه قضائیه، پژوهشکده حقوق خصوصی

شناسه افزوده : ایران، قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات

رده بندی کنگره : ۵۴۰۱۹۳۲۱۰۰K

رده بندی دیویی : ۳۴۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۷۵۳۶۳

وب سایت : www.jpri.ir کد پستی : ۱۴۶۵۱۴ ، تلفکس : ۰۲۱-۲۲۰۹۳۶۸۴

پژوهشگاه قوه قضائیه آدرس : بزرگراه چمران ، بزرگراه یادگار امام بعد از خروجی اول - پژوهشگاه قوه قضائیه

عنوان : مروری بر تجارب برخی از کشورها در اصلاحات قضایی

تهیه و تنظیم : پژوهشکده حقوق خصوصی

ناشر : مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه

نظارت فنی چاپ : منصور سعیدی

قیمت : ۱۷۰۰۰ ریال

تیراژ و نوبت چاپ : ۱۰۰۰ اول ۱۳۹۳

مترجمین : فاطمه فتاحی منش - لیلی منفرد

ویراستار تخصصی : دکتر احمد مرکز مالیری

فهرست مطالب

۷	 مروری بر یافته ها
۱۲	 فصل اول
۱۲	 اصلاحات قضایی در اروپا
۱۲	 گزارش ۲۰۱۰-۲۰۱۱
۴۹	 فصل دوم
۴۹	 ارزیابی اصلاح قضایی در آمریکای لاتین

مروری بر یافته ها

این دو مقاله که در پیش رو دارید بر اصلاحات نظام قضایی در برخی کشورهای اروپایی و آمریکای لاتین تمرکز نموده و نتایج اعمال این اصلاحات را ارائه نموده است. اما ایندو مقاله یافته های بسیار مهم و حائز توجهی را ارائه میدهد که برای کشور ما نیز که با هدف گسترش عدالت، افزایش کارایی نظام قضایی، افزایش اعتماد عمومی و تضمین دسترسی به عدالت و کاهش اطاله دادرسی و بهبود کیفیت رسیدگی قضایی در پرونده ها بدنبال ایده هایی نو است بسیار حائز اهمیت می باشد. بسیار مفید خواهد بود که در اینجا بر نتایج این اقدامات مروری کنیم و خوانندگان برای استنباط تفصیلی تر به اصل مقالات که در پی می آید ارجاع دهیم. گسترش این استنباطات استفاده از تجربیات سایر نظام های قضایی برای اعمال اصلاحات قضایی برای کشور ما نیز قطعاً راهگشا خواهد بود.

۱- در اصلاحات نظام صواب بر پنج محور تاکید میشود:

- بهبود سازماندهی، جدت قو
- کاهش میزان پرونده ها
- تسهیل اقامه دعوی با اسفاده از فناوریها ینوین و مدیریت پرونده های قضایی

- تامین بودجه مورد نیاز نظام قضایی
- مدیریت دادگاهها وچگونگی تخصیص پرسنل ها
- ۲- کاهش تعداد دادگاهها در برخی کشورها از طریق سازماندهی مجدد محاکم، ادغام دادگاههای کوچک در هم، تنه ی شدن محاکم، بکارگیری فناوری های جدید و سرعت مناسب رسیدگی، از جمله بهبود در دسترسی جغرافیایی به محاکم میسر شده است.

- ۳- تضمین محاکمه منصفانه از طریق رعایت معیارهایی مهم تحقق یافته چون: توزیع جمعیت، توجه به فواصل جغرافیایی و قابلیت دسترسی به حمل و نقل عمومی، دسترسی دیجیتال به خدمات حمایتی، تعداد کافی پرونده ها برای بهره برداری موثر از دادگاه، تعداد مناسب قضات و امکان تخصیصی شدن آنها

۴- تمرکز محاکم از منظر کیفیت و سرعت مناسب دارای مزایایی تلقی شده و به معنای تمرکز بر توازن جغرافیایی بمنظور توزیع عدالت برابر میان همه شهروندان قلمداد میشود.

۵- استفاده از قضات غیر حرفه ای باعث سرعت رسیدگی و کاهش هزینه ها میشود ولی البته در پرونده های مهم یا تضمین کیفیت رسیدگی نتیجه معکوس هم میتواند حاصل کند. البته در برخی کشورها استفاده از قضات غیر حرفه ای ملغی شده است.

۶- استفاده از مکانیزم افزایش هزینه دادرسی در کشورها با اهداف مختلف رواج دارد. از جمله: کاهش تعداد دعاوی غیر قابل استماع یا دعاوی که برای ناخب در رسیدگی مطرح میشود. در برخی کشورها هم به جنبه های آموزشی آن توجه بیشتری شده از جمله در پیشنهادات جدید در هلند از هزینه های دادرسی بیش از هزینه های رسیدگی خواهد بود که به معنای ایجاد درد مد برای دولت است.

۷- در تجدید نظر رویکرد عمومی بر رسیدگی به پرونده های تجدید نظر با بیش از یک قاضی است. این حال برای اینکه تعداد دعاوی تجدید نظر کاهش یابد یا هزینه های رسیدگی افزایش یافته و یا به خود قضات اجازه داده میشود تا حسب اهمیت پرونده تشخیص دهند که کدام پرونده ها قابل تجدید نظر خواهی است.

۸- در بسیاری کشورها استفاده از روشهای مبتنی بر انتلاف جایگزین قضایی افزایش یافته است. البته موفقیت این سیستم در کشورها نسبی است، مثلاً در هلند استفاده از این روش منجر به افزایش زمان رسیدگی و هزینه ها شده حال آنکه در اتریش موفقیت آمیز بوده است.

۹- تقریباً تمامی کشورهای جهان با هدف کوتاه کردن زمان رسیدگی و بهبود جنبه های کیفی تلاش جدی بر استفاده از رویه های دیجیتال در محاکم دارند.

۱۰- تسهیل رویه های رسیدگی در محاکم در اصلاحات قضایی بسیار مورد توجه است. مواردی چون: کاهش تبادل اسناد، کاهش موارد تعویق در رسیدگی، حتی استفاده از احکام شفاهی یا رای کتبی کوتاه که قاضی

ضرورتی ندارد به تمامی استدلالات طرفین جواب دهد نظیر کشور ایتالیا ، و حتی استفاده از مجازات های مالی برای وکلایی که سبب تأخیر غیر ضروری یا ثبت پرونده های بیهوده میشوند و همچنین کاهش جلسات رسیدگی در پرونده های غیر مهم به یک جلسه استماع منجر به افزای شسرعت رسیدگی خصوصا در دعاوی کوچک شده است .

۱۱- استفاده از اسناد دیجیتال و امضای الکترونیک کمک مهمی در افزایش سرعت رسیدگی است. مواردی چون ضبط صدا و تصویر سبب کاهش زمان رسیدگی شده به نحوی که حتی در سوئد در جلسات تجدید نظر از فیلمبرداری رسیدگی بدوی استفاده شده تا از تکرار استماع شهود یا ارائه و عدد مارک اجتناب شود. در لتونی و سوئد این تجربیات سبب شده تا شهود به سرعت در جلسات رسیدگی حاضر شوند و حتی در ترکیه با استفاده از فناوری های صوتی و تصویری لزومی بر انتقال متهمین به دادگاهها وجود نداشته باشد .

۱۲- استفاده از روشهای مدیریت پرونده های قضایی نظیر استفاده از جلسات زود هنگام ، تکلیف به شناسایی شهود قبل از جلسه رسیدگی توسط وکلا در ایرلند ، اتریش ، نروژ و انگلستان منجر به تصمیم گیری های سریعتر در پرونده های قضایی است .

۱۳- استفاده از ابزارهای اندازه گیری خسارت بر پایه حجم پرونده ها و زمان رسیدگی مفید است ولی قابل تعمیم به تمام پرونده ها نیست . اینکه قاضی مجبور باشد توضیح دهد چرا رسیدگی به یک پرونده طولانی تر حد معمول شده موجب به خطر افتادن استقلال قضایی است. استفاده از داده های کمی برای مقایسه عملکرد قضات موجب تصحیف کیفیت دادگستری است.

۱۴- نظام بودجه ای در بخش قضایی در کشورها متفاوت است. در برخی کشورها دستگاه قضایی تحت نظارت وزارت دادگستری بودجه خود را دریافت میکنند و در برخی چون لهستان تمام مسئولیت ها به نظام قضایی مرتبط است یعنی قاضی خود بودجه را دریافت و هزینه میکند و البته بر او نظارت میشود .

۱۵- نظام مالی دستگاه قضایی باید متناسب با نیازهای آن باشد تا قادر به مدیریت صحیح حجم پرونده ها گردد، تنها در این صورت است که میتوان با سرعت مناسب رسیدگی عدالت را تضمین کرد.

۱۶- در برخی کشورها، استفاده از کارکنان آموزش دیده حقوق در نظام قضایی و تفویض برخی وظایف قضات به آنها زیر نظر قاضی منجر به کارآمدی بیشتر شده است.

۱۷- در تخصیص پرونده ها صرفنظر از صلاحیت محاکم میتوان معیارهایی چون تعداد پرونده های در حال رسیدگی، دوری و نزدیکی وحتى یک نظام توزیع پرونده ها را نظیر کشور رومانی مد نظر قرار داد تا از توازن توزیع پرونده ها میان قضات اطمینان حاصل کرد. در این موارد حتی به خواهان اختیار داده میشود تا منتظر بماند تا دعوی وی در دادگاهی که صلاحیت دارد رسیدگی شود یا به دادگاهی دورتر مراجعه کند ولی پرونده وی سریعتر رسیدگی شود.

۱۸- برای برنامه ریزی اطلاعات بسیار ضروری در مورد زمان رسیدگی و پرونده های معوقه لازم است بدون این اطلاعات دادگستری مطلوب با سرعت رسیدگی کافی قابل تضمین نیست.

۱۹- قوه قضائیه باید در فرآیند های بازنگری نظام قضایی خود شخصا مشارکت داشته و مستقیما وارد شود. لازم است یک مدیریت سازمان یافته ای و کارآمدی را برای این منظور در اختیار داشته باشد.

۲۰- اصلاحات نظام قضایی یک مسئله حساس و بسیار دشوار است و باید به تمامی ابعاد مسائل فرهنگی و نیازها و معیارهای صحیح اصلاحات در آن توجه شود.

۲۱- نهایتا اصلاحات قضایی در کشورها میتواند اهداف مهم را تأمین و تضمین نماید. این اهداف عبارتند از:

- بهبود کیفیت دسترسی به عدالت
- افزایش اعتماد عمومی به نظام قضایی
- بهبود تصویر از قوه قضائیه
- ارائه نظام قضایی کارآمد و با کیفیت

۲۲- اصلاحات نظام قضایی چند وجهی است که توجه به همه ابعاد آن بسیار ضروری میباشد و البته مبارزه با فساد و ناکارآمدی یکی از اهداف عمده ای است که باید در این اصلاحات تعقیب شود. همچنین وجود اراده سیاسی جدی نزد حاکمان شرط موفقیت این اصلاحات است.

۲۳- بحرانهای اقتصادی و سیاسی منجر به عوارض شدید بر روند اصلاحات نظام قضایی است و فشارهای قوه مجریه بر قوه قضائیه در زمان این بحرانها افزایش یافته و منجر به چالش جدی بر استقلال قوه قضائیه خواهد شد.